

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

fundacja
cracovitalia

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

RAPORT

*Wnioski i rekomendacje dotyczące dalszego wdrażania
rozwiązań oraz kontynuacji współpracy między szkołami
i przedsiębiorstwami*

Projekt TUR plus nr WND-POKL.03.04.03-00-282/12

Egzemplarz bezpłatny

Marzec 2014

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Przedstawiamy „Raport – wnioski i rekomendacje dotyczące dalszego wdrażania rozwiązań oraz kontynuacji współpracy między szkołami i przedsiębiorstwami”, który powstał jako jeden z rezultatów-produktów działań podejmowanych w ramach realizacji projektu „TUR plus”. Zawarty w ‘Raporcie’ materiał opiera się na analizie czynników, materiałów, opinii uczestników/czek i realizatorów projektu, które dotyczyły wdrażania rozwiązań wypracowanych w rezultacie projektowych działań (przede wszystkim w kontekście programu pt. „TUR plus. Modelowy program doskonalenia zawodowego poprzez praktyki w przedsiębiorstwach dla nauczycieli/ek przedmiotów zawodowych o profilu hotelarskim i turystycznym”) oraz form współpracy – wdrożonych i potencjalnych - między przedstawicielami środowiska edukacji zawodowej i przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim. Na „Raport” składają się wnioski i przede wszystkim rekomendacje dotyczące kontynuacji już stosowanych i wprowadzanie nowych rozwiązań w przedmiotowym zakresie. „Raport” nie stanowi bowiem tylko podsumowania, ale również zawiera propozycje konkretnych rozwiązań/rekomendacje, które odpowiednio wdrożone powinny wpłynąć na efektywność współpracy w przedmiotowym zakresie.

„Raport” składa się z pięciu głównych elementów, z których każdy eksploatuje istotny obszar problemowy związany z zagadnieniem współpracy, uwzględniając jej specyfikę wynikającą z charakteru branży turystyczno-hotelarskiej. W części pierwszej dokonano zestawienia obopólnych i wzajemnie się warunkujących korzyści, jakie z nawiązania i/lub kontynuacji współpracy mają i/lub mogą mieć zarówno szkoły zawodowe, jak i przedsiębiorstwa o profilu turystyczno- hotelarskim. W drugim komponencie „Raportu” przeprowadzono identyfikację głównych barier, które mogą stanąć na przeszkodzie w nawiązywaniu i kontynuacji przedmiotowej współpracy. Ich zdefiniowanie jest zarazem rekomendacją, jakie sposobu myślenia oraz jakich kroków należy unikać, aby nawiązać rzeczywista porozumienie na linii szkoła zawodowa=przedsiębiorstwo o profilu turystyczno-hotelarskim. Trzeci element „Raportu” stanowią rekomendacje dotyczące efektywnych form wdrażania rozwiązań w sferze przedmiotowej współpracy. Zaprezentowane tu zostały rozwiązania modelowe, łatwo poddające się modyfikacji; akcent uwagi został położony na płaszczyzny współpracy, które oferuje Internet, co jest zgodne z bieżącymi tendencjami w tym

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

zakresie, które bez wątplenia będą dominowały także w przyszłości. W części czwartej „Raportu” zamieszczono dwa modelowe kwestionariusze. Stanowią one efektywny materiał pomocniczy oraz weryfikacyjny dla wszystkich tych instytucji, które chcą rozpocząć współpracę lub/i ją kontynuują. Ostatni – dodatkowy - element „Raportu” stanowi kontekstowa analiza praktyk zawodowych dla uczniów w przedsiębiorstwach. To właśnie ta forma nadal jest podstawową i często też jedyną formą współpracy między szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim. Pomimo tego jednak, sposób jej wdrażania oraz zawartość często jest nieadekwatna do sytuacji na rynku pracy i mało efektywna. W tym zakresie „Raport” wskazuje na niedostatki praktyk zawodowych dla uczniów oraz rekomenduje konkretne rozwiązania. Nie sposób pominąć tego problemu w kontekście fundamentalnego przecież faktu, że beneficjentem ostatecznym każdej formy współpracy między szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim jest właśnie uczeń.

Michał Wójcik

koordynator projektu „TUR plus”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

I.

Fakt współpracy między szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim jest bezsporny. Nadal jednak świadomość w tym zakresie pozostaje niewielka – wydaje się, że jest ona mniejsza wśród reprezentantów przedsiębiorstw, niż wśród nauczycieli zawodu. Obserwacje i doświadczenie zdobyte przez realizatorów projektu „TURplus” pozwalają wyciągnąć wniosek, że obie strony – zarówno nauczyciele zawodu/szkoły zawodowe, jak i przedsiębiorcy/przedsiębiorstwa o profilu turystyczno-hotelarskim, postrzegają przede wszystkim profity, jakie w przedmiotowej współpracy może odnieść druga strona, nie doceniając własnych korzyści. Tymczasem w przypadku tego rodzaju współpracy korzyści są nie tylko obustronne, ale także wzajemnie się warunkują. Poniżej przedstawiamy wnioski, które zostały sformułowane w efekcie realizacji projektu, dotyczące obopólnych korzyści, jakie odnieśli w efekcie współpracy i ze współpracy nauczyciele zawodu/szkoły zawodowe oraz przedsiębiorstwa o profilu turystyczno-hotelarskim ze współpracy. Korzyści te mają charakter długoterminowy i stanowią też formę rekomendacji modelu zrealizowanych w ramach projektu praktyk.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

<p><i>Korzyści, jakie odnieśli i nadal odnoszą nauczyciele zawodu/szkoły zawodowe w efekcie realizacji praktyk w przedsiębiorstwach o profilu turystyczno-hotelarskim, wg modelu pt. „TUR plus. Modelowy program doskonalenia zawodowego poprzez praktyki w przedsiębiorstwach dla nauczycieli/ek przedmiotów zawodowych o profilu hotelarskim i turystycznym”</i></p>	<p><i>Korzyści, jakie odnieśli i nadal odnoszą przedsiębiorcy/przedsiębiorstwa o profilu turystyczno-hotelarskim w efekcie realizacji praktyk wg modelu pt. „TUR plus. Modelowy program doskonalenia zawodowego po-przez praktyki w przedsiębiorstwach dla nauczycieli/ek przedmiotów zawodowych o profilu hotelarskim i turystycznym”</i></p>
<p><i>Nauczyciele zawodu dzięki praktykom podnieśli swoje kompetencje w zakresie turystyki i hotelarstwa w realnym wymiarze potrzeb i oczekiwań rynku pracy. Dzięki temu zaktualizowali swoją wiedzę i umiejętności, przede wszystkim w zakresie kontentu nauczanego przez siebie przedmiotu. W rezultacie realizacji praktyki są zatem lepiej przygotowani do efektywnego wdrażania procesu nauczania przedmiotów o profilu turystyczno-hotelarskim.</i></p>	<p><i>Dzięki temu, że po odbyciu praktyki nauczyciele zawodu są lepiej wyposażeni w aktualną wiedzę i kompetencje w zakresie funkcjonowania branży turystyczno-hotelarskiej, przedsiębiorcy zyskują w ich osobach wykwalifikowanych „pośredników” – upowszechniających w środowisku szkolnictwa zawodowego potrzeby i oczekiwania branży turystyczno-hotelarskiej. W ten sposób kształtowanie przedmiotowego rynku, w tym rynku pracy, dokonuje się już na poziomie edukacji, tym samym tworząc bazę dla przedsiębiorców (zasoby ludzkie, konsultacje etc.). Ponadto dane przedsiębiorstwo na czas realizacji praktyk zyskało w osobie nauczyciela kompetentne, zwłaszcza w zakresie teoretycznym, wsparcie pracownicze.</i></p>

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

		<p><i>Wziąwszy pod uwagę fakt, że proces realizacji praktyk polegał także na otrzymywaniu przez nauczyciela/lkę coraz większej niezależności w wykonywaniu zadań zawodowych, dane przedsiębiorstwo na pewnym etapie realizacji praktyk pozyskało niemal pełnoprawnego, dodatkowego pracownika.</i></p>
<p><i>Podczas praktyk w przedsiębiorstwach nauczyciele zawodu zrealizowali modelowy program pt. „TUR plus. Modelowy program doskonalenia zawodowego poprzez praktyki w przedsiębiorstwach dla nauczycieli/ek przedmiotów zawodowych o profilu hotelarskim i turystycznym”. Zawiera on treści oraz praktyczne rozwiązania, które są adekwatne do najbardziej aktualnych tendencji w branży turystycznej i hotelarskiej, w tym m. in. związanych z kontekstem międzykulturowym oraz rozwiązaniami technologicznymi. Uczniowie kształceni przez tak przygotowanych nauczycieli mają szansę na zdobycie wiedzy oraz kompetencji odpowiadającej bieżącym potrzebom rynku turystyczno-hotelarskiego.</i></p>	<p><i>Przedsiębiorcy zyskują w ten sposób wpływ na proces kształcenia i tym samym możliwość profilowania go według aktualnych potrzeb rynku.</i></p>	
	<p><i>Nauczyciele, którzy zrealizowali praktyki,</i></p>	<p><i>Przedsiębiorcy zyskują potencjalnych</i></p>

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

<p><i>zdobyli nowe doświadczenia zawodowe poprzez konieczność przystosowania się do nowego środowiska pracy i konfrontację z nim. Tym samym rozwinęli swoje zdolności adaptacyjne. Przekazanie swoich doświadczeń w procesie edukacji zawodowej uczniom powinno wpłynąć na zwiększenie u nich potencjału mobilności zawodowej, która stanowi jeden z czynników determinujących charakter turystycznego i hotelarskiego rynku pracy.</i></p>	<p><i>pracowników (obecnie uczniów) przygotowanych, także pod względem mechanizmów adaptacyjnych, do mobilności zawodowej. Dzięki temu rynek pracy branży turystycznej i hotelowej ma szansę w przyszłości rozwijać się w oparciu o mobilną kadrę, pokonując bariery i ograniczenia związane z dostępem w danym regionie do wykwalifikowanych pracowników.</i></p>
<p><i>Nauczyciele podczas realizacji procesu praktyk w danym przedsiębiorstwie poznali jego struktury, działalność etc. W każdym przypadku sposób funkcjonowania przedsiębiorstwa o profilu turystyczno-hotelarskim jest wypadkową różnych czynników, w tym specyficznych uwarunkowań regionu, w którym firma prowadzi swoją działalność. Przekazanie przez nauczycieli uczniom swojej wiedzy i doświadczeń w tym zakresie, powinno ułatwić absolwentom szkół zawodowych, znalezienie pracy w regionie, w którym nauczyciel realizował praktykę. W przypadku branży turystycznej i hotelarskiej ma to duże znaczenie, ponieważ mechanizmy jej funkcjonowania są szczególnie uzależnione</i></p>	<p><i>Przedsiębiorcy zyskują potencjalnego pracownika (obecnie ucznia), który w procesie edukacji szkolnej miał szansę poznać uwarunkowania danego regionu z perspektywy branży turystycznej i hotelarskiej. Ten rodzaj wiedzy i świadomości dotyczący lokalnego kontekstu funkcjonowania przedsiębiorstwa jest jedna z najbardziej pożądaných kompetencji w branży turystycznej i hotelarskiej.</i></p>

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<i>od lokalnego kontekstu działalności.</i>	
	<i>Nauczyciele realizując program praktyk w przedsiębiorstwach o profilu turystycznym i hotelarskim, zdobyli i rozwinęli również tzw. kompetencje miękkie, dotyczące głównie aspektów socjologicznych, psychologicznych i przede wszystkim kulturowych zawodowego funkcjonowania w branży. W procesie nauczania zawodowego ten rodzaj umiejętności jest w niewystarczającym stopniu eksponowany. Niewątpliwie taki stan rzeczy jest także wynikiem trudności w przyswojeniu tego rodzaju kompetencji poprzez teorię – ich kształtowanie powinno odbywać się głównie w wymiarze praktycznym. Nauczyciele, którzy zrealizowali praktyki w ramach projektu także tym aspekcie, powinni przekazać swoje doświadczenia uczniom, tym samym wyposażając ich w te ważne w branży turystyczno-hotelarskiej umiejętności.</i>	<i>Przedsiębiorcy zyskują potencjalnego pracownika (obecnie ucznia), który posiada już co najmniej rozeznanie w zakresie tzw. miękkich kompetencji, które w innym przypadku musiałby nabywać dopiero podczas realizacji czynności zawodowych. W branży turystycznej i hotelarskiej jest to proces długi i wieloaspektowy. Nawet podstawowe przygotowanie/świadomość w przedmiotowym zakresie pozwala na początku wykonywania zadań służbowych uniknąć przez pracownika wielu nieporozumień/trudności, a w efekcie uniknąć także przez pracodawcę strat, w tym wizerunkowych, które coraz bardziej zyskują na znaczeniu w przedsiębiorczości turystycznej i hotelarskiej.</i>
	<i>Podczas procesu realizacji praktyk nauczyciele zawodu mieli okazję zapoznania się nie tylko z aktualnymi tendencjami oraz preferencjami na turystycznym i hotelarskim rynku pracy, ale dodatkowo z perspektywami rozwoju tego sektora (ten aspekt stanowił</i>	<i>Przedsiębiorcy zyskują potencjalnych pracowników (obecnie uczniów), których wiedza i kompetencje zawodowe wykracza perspektywicznie poza bieżące uwarunkowania branży turystycznej i hotelarskiej. Pozwoli to lepiej i bardziej</i>

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

<p><i>integralną część przedmiotowej problematyki zawartej w modelu pt. „TUR plus. Modelowy program doskonalenia zawodowego poprzez praktyki w przedsiębiorstwach dla nauczycieli/ek przedmiotów zawodowych o profilu hotelarskim i turystycznym”). Pozwoli im to lepiej – perspektywicznie – planować kontent procesu kształcenia zawodowego. Tym samym uczniowie/uczennice otrzymają dostęp nie tylko do bieżącej wiedzy, ale także będą mogli lepiej zaplanować swoją karierę zawodowa – pod kątem tendencji, które dopiero rozwiną się w przyszłych latach.</i></p>	<p><i>efektywnie planować rozwój danego przedsiębiorstwa i tym samym uczynić go w przyszłości bardziej konkurencyjnym.</i></p>
<p><i>Nauczyciel, który zrealizował praktykę (przetestował jej model) w przedsiębiorstwie, nabył wiedzy i doświadczenia, jak merytorycznie i technicznie/logistycznie taka praktyka powinna zostać zorganizowana, zrealizowana oraz jakie konkretne rezultaty może przynieść i jak wykorzystać je w perspektywie długofalowej. Dodatkowym materiałem źródłowym stanowi także model pt. „TUR plus. Modelowy program doskonalenia zawodowego poprzez praktyki w przedsiębiorstwach dla nauczycieli/ek przedmiotów zawodowych o profilu hotelarskim i turystycznym”. Ta wiedza oraz</i></p>	<p><i>Organizacja praktyk zawodowych dla uczniów-potencjalnych pracowników wg schematu wdrożonego i przetestowanego przez nauczycieli zawodu w wieloaspektowej współpracy z przedsiębiorstwem, jest jednoznacznie dla tego przedsiębiorstwa korzystna. W ten sposób bowiem potencjalny pracownik zostaje przeszkolony wg zgodnie z realnymi potrzebami i oczekiwaniami branży turystycznej i hotelarskiej. Tego rodzaju praktyka zatem może pełnić funkcję szkolenia pracownika, przeprowadzonego zgodnie z wymogami przedsiębiorstwa.</i></p>

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<p><i>doświadczenia mogą okazać się pomocne w efektywnym planowaniu oraz realizacji praktyk zawodowych adresowanych do uczniów.</i></p>	
	<p><i>Podczas realizacji praktyk nauczyciele mieli możliwość przedstawienia opiekunowi merytorycznemu sposobu kształcenia zawodowego w zakresie turystyki i hotelarstwa w swojej szkole. W ten sposób nastąpiła najlepsza, bo bezpośrednia forma prezentacji oferty edukacyjnej, kierunków jej rozwoju i rezultatów – możliwości dalszej współpracy na linii nauczyciel zawodu-uczeń-szkoła zawodowa przedsiębiorstwo o profilu turystyczno-hotelarskim.</i></p>	<p><i>W ten sposób przedsiębiorca z bezpośredniego źródła otrzymał informacje oraz możliwość ich weryfikacji na temat sposobu i zakresu edukacji uczniów-potencjalnych pracowników. Stanowi to dodatkową-źródłową możliwość celowej-efektywnej rekrutacji przyszłych pracowników.</i></p>
	<p><i>W procesie realizacji i kontroli praktyk brali czynny udział opiekunowie merytoryczni nauczycieli zawodu. W efekcie podejmowanych działań także oni podnieśli i rozwinęli swoje kompetencje w zakresie szkoleniowym. Ich umiejętności mogą zostać wykorzystane do realizacji praktyk dla uczniów, a także innych form szkoleniowych adresowanych do szkół zawodowych o profilu turystyczno-hotelarskim.</i></p>	<p><i>W ten sposób przedsiębiorstwo, w którym została zrealizowana praktyka, może za pośrednictwem swojego pracownika, pełniącego funkcję opiekuna merytorycznego, wpływać na kształt procesu edukacji zawodowej – profilować go wg konkretnych potrzeb i oczekiwań rynku pracy w branży turystycznej i hotelarskiej. Ponadto opiekunowie merytoryczni w procesie realizacji praktyk rozwinęli i podnieśli także swoje kompetencje zawodowe: konieczność wyjaśniania/demonstrowania praktykantowi</i></p>

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

		<i>mechanizmów i procesów związanych z wykonywanymi czynnościami i zadaniami zwiększyło ich świadomość i tym samym podniosło jakość oferowanych usług w zakresie turystyki i hotelarstwa</i>
	<i>Nauczyciel, który zrealizował praktykę, pełni obecnie w swoim środowisku pracy rolę pośrednika w utrwalaniu i rozwijaniu dotychczasowych oraz nawiązywaniu dalszych, konkretnych form współpracy między daną szkołą zawodową i przedsiębiorstwem o profilu turystyczno-hotelarskim.</i>	<i>Przedsiębiorstwo zyskuje w ten sposób nie tylko współpracownika w wymiarze szkolnictwa zawodowego, ale pośrednio również reprezentanta aktualnych potrzeb i wymagań branży turystycznej i hotelarskiej wobec jej potencjalnych/przyszłych pracowników. W ten sposób również przedsiębiorstwo zyskuje możliwość dodatkowego kształtowania swojego wizerunku w środowisku edukacji zawodowej, co może spowodować większe zainteresowanie firmą ze strony potencjalnych pracowników (obecnie uczniów) i w rezultacie przełożyć się na jej większą konkurencyjność na turystycznym i hotelarskim rynku pracy.</i>

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

II.

W wyniku realizacji projektu, analiz oraz wywiadów/obserwacji zidentyfikowano główne bariery w nawiązywaniu i rozwijaniu współpracy między szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami o profilu hotelarsko-turystycznym. Świadomie zostały tutaj pominięte wszystkie przeszkody o charakterze systemowym, ponieważ wpływ na ich zniesienie, a nawet zniwelowanie nie leży w zakresie bezpośrednich i przede wszystkim rzeczywistych możliwości nauczycieli zawodu, szkół zawodowych czy przedsiębiorstw o profilu turystyczno-hotelarskim. W zamian skupiono się na zdefiniowaniu tych trudności, które mają charakter wymierny z perspektywy najbardziej bezpośrednich form przedmiotowej współpracy. Dzięki temu mogą one zostać pokonane, a przynajmniej zneutralizowane za pomocą prostych i zarazem efektywnych rozwiązań.

Ww. bariery należy postrzegać i charakteryzować zarówno z perspektywy szkół zawodowych-nauczycieli kształcących w zakresie turystyki i hotelarstwa, jak i z perspektywy przedsiębiorstw o profilu turystyczno-hotelarskim. Choć bowiem oba punkty widzenia często bywają zbieżne, to jednak nie są one tożsame.

1. Najważniejsze bariery dotyczące dalszego wdrażania wypracowanych w efekcie realizacji projektu rozwiązań oraz kontynuacji współpracy z nauczycielami zawodu-szkołami zawodowymi – z perspektywy przedsiębiorstw o profilu turystyczno-hotelarskim

- Brak możliwości perspektywicznego planowania rozwoju przedsiębiorstwa w oparciu o nową, dobrze wykwalifikowaną kadrę pracowniczą (brak znajomości standardów i metod profesjonalnego zarządzania zasobami ludzkimi, także z uwzględnieniem uczniów/absolwentów szkolnictwa zawodowego). Przymus podejmowania działań doraźnych w tym zakresie, które nie uwzględniają możliwości rozpisanego w czasie

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

kompletowania zespołu pracowniczego w oparciu o dobrze wykształconych absolwentów szkół zawodowych.

- Konieczność, głównie o charakterze ekonomicznym, realizowania krótkoterminowej polityki rozwoju przedsiębiorstwa, w której brak miejsca na wypracowywanie na drodze współpracy długofalowych rezultatów.

- Brak świadomości faktu, że szkolnictwo zawodowe stanowi integralny, a także fundamentalny, choć w dużej mierze potencjalny element turystycznego i hotelarskiego rynku pracy.

- Brak wypracowanych i usankcjonowanych tradycją form współpracy z nauczycielami zawodu-szkołami zawodowymi w zakresie turystyki i hotelarstwa. Turystyka i hotelarstwo to branża, która relatywnie od niedawna odnotowuje w Polsce autonomiczny i dynamiczny rozwój – stąd niedostatek przetestowanych i upowszechnionych rozwiązań/dobrych praktyk w zakresie przedmiotowej współpracy.

- Brak jasno zdefiniowanych kompetencji zawodowych pracowników w branżach turystycznej i hotelarskiej (niejasne i przypadkowe kryteria ocenne). W związku z tym niewielkie zainteresowanie przedsiębiorców procesem kształcenia zawodowego potencjalnych/przyszłych pracowników tego sektora.

- Powszechne przeświadczenie przedsiębiorców o tym, że w branży turystycznej i hotelarskiej poza podstawowymi kompetencjami (np. znajomością języków obcych), pozostałe umiejętności nabywa się głównie podczas praktykowania/wykonywania zawodu, a nie na drodze standardowej edukacji zawodowej.

- Obawa, że obciążenia (organizacyjne, logistyczne etc.) wynikające z realizacji różnych form współpracy z nauczycielami zawodu-szkołami zawodowymi będą leżały głównie po stronie przedsiębiorstw.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- *Brak adekwatności-dostosowania form współpracy ze strony szkoły zawodowej do regionalnego kontekstu i lokalnych uwarunkowań danego przedsiębiorstwa, w tym lokalnego rynku pracy branży turystyczno-hotelarskiej.*

- *Obawa przed zaburzeniem standardowej, bieżącej działalności firmy przez formy współpracy ze szkołami zawodowymi.*

2. *Najważniejsze bariery dotyczące dalszego wdrażania wypracowanych w efekcie realizacji projektu rozwiązań oraz kontynuacji współpracy z przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim – z perspektywy nauczycieli zawodu-szkół zawodowych*

- *Koncentracja na realizacji założonego programu nauczania, bez dopuszczania możliwości jego modyfikacji/uzupełniania przez niestandardowe formy współpracy z przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim.*

- *Traktowanie procesu edukacji zawodowej w zakresie turystyki i hotelarstwa jako procesu autonomicznego i zamkniętego. Brak świadomości faktu, że powinien stanowić on integralny element dynamicznie się zmieniającego rynku pracy.*

- *Niedostrzeganie rozbieżności między stałym kontentem procesu nauczania zawodowego, a dynamicznymi zmianami zachodzącymi na rynku pracy w branży turystyczno-hotelarskiej.*

- *Brak monitorowania ze strony szkół zawodowych ścieżek karier absolwentów. W związku z tym brak perspektywicznego, szerszego planowania działań w tym zakresie.*

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- *Stosowanie tylko tradycyjnych form współpracy z przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim, głównie praktyk dla uczniów. Obawa i niechęć wobec działań pozastandardowych w tym zakresie (obawa przed niesklasyfikowanymi rezultatami takich działań i sposobami ich dalszego wykorzystywania).*
- *Nie dopuszczanie do procesu kształcenia w zakresie turystyki i hotelarstwa praktyków-reprezentantów tej branży (obawa przed obniżeniem standardów nauczania w tym zakresie).*
- *Obawa przed zaburzeniem regularnego – standardowego procesu kształcenia zawodowego przez „ponadprogramowe formy współpracy” z przedsiębiorstwami.*

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

III.

Rekomendowane formy dalszego wdrażania rozwiązań wypracowanych w projekcie oraz kontynuacji współpracy między nauczycielami zawodu-szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami w branży turystyczno-hotelarskiej.

Aspekt merytoryczny współpracy

Jednym z warunków kontynuacji i efektywnego rozwoju współpracy między szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim jest, jak się wydaje, przyjęcie przez wszystkie ze storn jednolitego punktu odniesienia dla wspólnych działań. Takim punktem referencyjnym powinno być obopólne przeświadczenie o konieczności takiej edukacji zawodowej ucznia-przyszłego pracownika o profilu turystyczno-hotelarskim, która pozwoli mu w przyszłości sprostać najważniejszym wyzwaniom, jakie stawiają przed branżą turystyczno-hotelarską najważniejsze czynniki kształtujące współcześnie rynek pracy w tym zakresie, tj.;

- zmienność sytuacji ekonomicznej;*
- dynamiczny wzrost konkurencji na rynku turystycznym i hotelarskim;*
- zmiany demograficzne w Europie;*
- zmiany klimatyczne na świecie;*
- dynamiczny i niekontrolowany rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych w tym zakresie.*

Przyjęcie takiego fundamentalnego, merytorycznego punktu odniesienia przez wszystkich partnerów współpracy, pozwoli na ustalenie jej priorytetów, których celem nadrzędnym jest dostosowanie

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

kształcenia zawodowego (jego treści i metod) do rzeczywistych i aktualnych wymagań oraz oczekiwań turystyczno-hotelarskiego rynku pracy.

2. Najczęściej stosowane formy współpracy między nauczycielami zwołu-szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim

- Praktyki zawodowe dla uczniów na terenie przedsiębiorstwa.*
- Udział przedsiębiorstwa w procesie kształcenia zawodowego: na poziomie teoretycznym (np. spotkania, wykłady) i praktycznym (np. prezentacje).*
- Organizowanie i realizowanie wizyt o charakterze dydaktycznym zarówno uczniów, jak i nauczycieli w przedsiębiorstwie.*
- Współdziałanie przedsiębiorstwa w przygotowywaniu i wdrażaniu programów nauczania przedmiotów o profilu turystyczno-hotelarskim.*
- Realizacja przez przedsiębiorstwo tematycznych szkoleń zawodowych dla nauczycieli na terenie szkoły lub przedsiębiorstwa.*
- Organizacja i realizacja pełnowymiarowych kursów dotyczących przedmiotowej tematyki z elementami ćwiczeń, praktyki etc.*
- Finansowanie przez przedsiębiorstwo elementów procesu nauczania zawodowego realizowanego przez szkołę; głównie w zakresie zajęć praktycznych.*
- Dostarczanie przez przedsiębiorstwo materiałów dotyczących przedmiotowych zagadnień, które mogą zostać wykorzystane jako materiały informacyjne/instruktażowe/poglądowe podczas zajęć dydaktycznych.*

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- *Przyjęcie przez przedsiębiorstwo opieki/patronatu nad daną szkołą zawodową lub klasą (wsparcie tworzenia tzw. klas patronackich, dla których organizowane są specyficzne formy kształcenia przedmiotowego, przede wszystkim w zakresie praktyki zawodowej); współfinansowanie stypendiów/nagród dla wyróżniających się uczniów.*

- *Organizowanie przez przedsiębiorstwo różnych form współzawodnictwa konkursowego dla uczniów. Celem takich inicjatyw jest wsparcie systemu stymulacji edukacyjnej, wyłonienie z grupy uczniów najzdolniejszych potencjalnych pracowników przedsiębiorstwa, upowszechnianie wiedzy na temat branży turystyczno-hotelarskiej oraz działalności danego przedsiębiorstwa etc.*

- *Angażowanie przez szkołę zawodową praktyków/ekspertów zawodowych z danego przedsiębiorstwa do przeprowadzenia dla uczniów różnego rodzaju zajęć w przedmiotowym zakresie.*

Rekomendacje dotyczące metod i form wdrażania rozwiązań ,wypracowanych jako efekt realizacji projektu „TUR plus”, za pośrednictwem Internetu

- *Najszybsza i najbardziej efektywną formą wymiany informacji, dobrych praktyk, a także nawiązywania bezpośredniej współpracy w przedmiotowym zakresie pozostają platformy internetowe. Z przeprowadzonej analizy wynika, że szczególnie efektywnymi formami jest wymiana konkretnych informacji-ofert dotyczących współpracy oraz wymiana poglądów (dyskusja) na temat usprawnienia mechanizmów takiej współpracy. Wbrew pozorom bowiem nawet podstawowa informacja w tym zakresie jest niewystarczająca, a nawet trudno dostępna. W związku z tym intensyfikacja kontaktów za pośrednictwem internetu, zwłaszcza poprzez fora internetowe, pozwoli z czasem na stworzenie mapy szkół i przedsiębiorstw o profilu turystyczno-hotelarskim, które dysponują potencjałem do nawiązania i rozwijania współpracy. Szczególnie duże braki dotyczą wiedzy obu stron na temat specyficznych potrzeb danych regionów w tym zakresie, wynikających np. z ich odrębności pod względem potrzeb i możliwości w wymiarze turystyki i hotelarstwa. Przy czym należy zdecydowanie podkreślić, że istnieje wręcz konieczność*

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

tęgo rodzaju konfrontacji nie tylko w obrębie poszczególnych regionów, ale zdecydowanie wykraczanie z informacją poza ich granice, tj. wymiana wiedzy/ofert nawet między odległymi geograficznie regionami. Przedsiębiorcy podkreślają bowiem, że rozwój przedmiotowego rynku pracy w najbliższych dziesięcioleciach będzie się rozwijał w oparciu o dynamiczny przepływ/przemieszczanie się pracowników między regionami, głównie w kierunku z regionów o już dobrze rozwiniętym profilu turystyczno-hotelarskim w stronę regionów dopiero rozwijających się pod tym względem.

Z tego też powodu jedna z podstawowych rekomendacji dotyczy zbudowania – jako efektu stałej współpracy między szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim - internetowej bazy danych. Powinna ona zawierać przede wszystkim dane kontaktowe do szkół/przedsiębiorstw wraz z informacją, jakie rodzaje formami współpracy są zainteresowane te instytucje i co w ramach tej współpracy mogłyby zaoferować. Baza poza charakterem instytucjonalnym/ogólnym miałaaby także wymiar indywidualny, tj. poszczególne osoby ze swojej indywidualnej inicjatywy mogłyby proponować różne formy współpracy oraz w nich uczestniczyć. Dzięki temu współpraca między szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami rozwijałaby się także w zgodzie z indywidualnymi potrzebami i oczekiwaniami przedstawicieli środowiska nauczycielskiego i reprezentantami przedsiębiorstw.

- W dalszej kolejności celowym byłoby stworzenie funkcji lidera - bazy liderów, tj. osób, które z ramienia środowiska nauczycielskiego/szkoły zawodowej i ze strony przedsiębiorstwa zajmowałyby się zarówno inicjalizacją, jak i realizacją konkretnych form współpracy.

- Branża turystyczna i hotelarska stale prowadzi badania rynku, nie tylko w wymiarze zmieniających się preferencji i potrzeb klientów, ale również w zakresie zasobów ludzkich (dynamika zapotrzebowania na pracowników o konkretnych kompetencjach, sposoby rekrutacji, perspektywiczny rozwój kadry pracowniczej etc.). Zdobyta w ten sposób wiedza najczęściej zostaje zastosowana w obrębie wewnętrznych struktur (np. roczne plany rozwoju firmy) danego przedsiębiorstwa. Tymczasem część tak

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

zgromadzonych i przetworzonych informacji nie ma charakteru poufnego (np. nie wpływa na konkurencyjność danej firmy na rynku pracy) i mogłaby być podana do powszechnej wiadomości. Celowym zatem byłoby stworzenie forum wymiany takich informacji (np. z wykorzystaniem platformy internetowej projektu „TUR plus” - www.turplus.pl). Pozwoliłoby to przede wszystkim na bieżącą, wielostronną i kompetentną aktualizację wiedzy w przedmiotowym zakresie i co za tym idzie, m. in.: - efektywne profilowanie procesu edukacji zawodowej do dynamicznie zmieniających się potrzeb turystyczno-hotelarskiego rynku pracy; - aktualizowanie potrzeb i oczekiwań ze strony przedsiębiorców wobec potencjalnych pracowników-absolwentów szkół zawodowych; - bezpośredni dostęp samych uczniów szkół zawodowych do przedmiotowych informacji, co z kolei wiąże się ze wzrostem ich świadomości zawodowej w tym zakresie i bardziej celowym planowaniem własnej kariery zawodowej.

- Budowanie nowych platform wymiany informacji/wiedzy/doświadczeń (w tym - dokładniejsza specyfikacja forum w ramach platformy projektowej www.turplus.pl), które zawierałyby szczegółowe wątki tematyczne, odpowiadające potrzebom danej szkoły zawodowej/przedsiębiorstwa/ reprezentantów środowiska nauczycieli zawodu i branży turystycznej i hotelarskiej. W ten sposób pojawi się możliwość poddania wielostronnej analizie konkretnych zagadnień, które niejednokrotnie determinują szczegółowe problemy pojawiające się na linii współpracy między szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami. Ponadto taki rodzaj wymiany informacji i wiedzy mógłby stanowić również materiał źródłowy, do którego mogliby sięgać indywidualni użytkownicy, którzy poszukują specyficznych informacji z określonych sektorów branży turystyczno-hotelarskiej.

- Analiza przeprowadzona podczas realizacji projektu „TUR plus” oraz tej realizacji efekty pozwalają stwierdzić, że szczególnie przydatną rolę w budowaniu i dalszym rozwijaniu płaszczyzny współpracy między szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami byłoby stworzenie internetowych forów dyskusyjnych poświęconych trzem podstawowym zagadnieniom branży turystyczno-hotelarskiej, tj. touroperatorstwu, tematyce dotyczącej sposobów funkcjonowania/rozwoju agencji turystycznych oraz specjalizacji hotelarskiej. Ta problematyka bowiem stanowi absolutny trzon zarówno merytoryczny, jak i strukturalny

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

obecnego rynku pracy w przedmiotowym zakresie. Ponadto w tym kontekście rekomenduje się wykorzystanie jako materiału źródłowego/materiału referencyjnego modelu pt. „TUR plus. Modelowy program doskonalenia zawodowego poprzez praktyki w przedsięwzięciach dla nauczycieli/ek przedmiotów zawodowych o profilu hotelarskim i turystycznym”.

- Konglomerat informacji oraz wiedzy, który w zakresie możliwości kontynuowania i nawiązywania współpracy między szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim znajduje się na internecie, ma charakter dość przypadkowy i nie uporządkowany. Brak tam przede wszystkim kwalifikatorów, za pomocą których instytucja czy indywidualny użytkownik takich treści mógłby rozróżnić ich jakość i charakter. Stąd często nawiązywane za pośrednictwem internetu formy współpracy mają ostatecznie formę incydentalną i krótkodystansową. W sposób istotny na zmianę takiej sytuacji mogłyby wpłynąć stworzenie na bieżąco aktualizowanej bazy danych, w której użytkownicy zamieszczaliby adresy źródłowe, linki etc. do sprawdzonych i przetestowanych w praktyce materiałów, partnerów we współpracy etc. Platforma internetowa projektu www.turplus.pl, zwłaszcza forum dyskusyjne, oferuje już taką możliwość.

- Nauczyciele/ki zawodu-szkoły zawodowe podejmując jakąkolwiek formę współpracy z przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim, tworzą dobre praktyki w tym zakresie. Podobny proces zachodzi po stronie przedsiębiorstw. Jednak w obu przypadkach rzadko współpracujące instytucje/osoby kodyfikują w formie trwałej zdobyte w ten sposób doświadczenia. Brak tego rodzaju kodyfikacji sprawia, że po pierwsze takie formy współpracy mają charakter jednorazowy/nie mają swojej kontynuacji-rozwinienia, a po drugie - nie mogą zostać upowszechnione. Kolejnym negatywnym rezultatem ww. postępowania jest aktualna sytuacja braku zbioru dobrych praktyk w zakresie współpracy między szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim. Rekomenduje się zatem, aby instytucje podejmujące i rozwijające współpracę w przedmiotowym zakresie podejmowały próbę jej konkretnej kodyfikacji w modelowej formie dobrej praktyki oraz upowszechniały ją za pośrednictwem internetu (jedną z efektywnych płaszczyzn takiego upowszechniania może być właśnie

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

platforma projektu www.turplus.pl). Dobry wzór w tym zakresie stanowią dobre praktyki wypracowane podczas realizacji projektu „TUR plus” z modelowym programem pt. „TUR plus. Modelowy program doskonalenia zawodowego poprzez praktyki w przedsiębiorstwach dla nauczycieli/ek przedmiotów zawodowych o profilu hotelarskim i turystycznym” na czele.

- Często w zakresie współpracy między szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim nie docenia się czynnika promocji, który przecież stanowi istotny składnik informacji na temat potencjalnych partnerów do współpracy oraz możliwych form tej współpracy. W związku z tym rekomenduje się przygotowywanie przez zainteresowane przedmiotową współpracę instytucje materiałów informacyjno-promocyjnych, głównie w zakresie profilu instytucji oraz potrzeb i możliwości w zakresie potencjalnej współpracy. Tego rodzaju materiały powinny być upowszechniane także drogą internetową – tak, aby zwiększyć ich dostępność i zasięg.

- Z analiz i doświadczeń zgromadzonych podczas realizacji projektu „TUR plus” wynika, że jedna z przeszkód w efektywnej współpracy między szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim jest rozbieżność między sposobem definiowania przez każdą ze stron kompetencji i umiejętności pracowników przedmiotowej branży. Rozbieżności te wynikają przede wszystkim z braku aktualizacji danych w tym zakresie przez szkoły zawodowe. W odniesieniu do branży turystycznej i hotelarskiej taka aktualizacja jest szczególnie trudna, ponieważ szybkość i dynamika zmian tam zachodzących ma niejednokrotnie wręcz „sezonowy” charakter. Z tego też powodu szczególnie celowym wydaje się wypracowanie i bieżące uzupełnianie/zmienianie wspólnego dla obu stron katalogu kompetencji i umiejętności pracowników branży turystycznej i hotelarskiej. Rekomenduje się także, aby współpraca na tej płaszczyźnie została z czasem uzupełniona o katalog kwalifikacji branżowych w zakresie turystyki i hotelarstwa. Szczególnie efektywnym byłoby opracowanie takich katalogowych zestawień w formie otwartej, która mogłaby być uzupełniana – po uprzedniej weryfikacji – przez kolejnych użytkowników/instytucje, z czasem uwzględniając także specyficzne, np. lokalne czy sektorowe uwarunkowania. Taka forma szeroko zakrojonej, otwartej współpracy powinna odbywać się na platformie

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

internetowej (po odpowiednim przystosowaniu jest możliwe wykorzystanie w tym celu platformy www.turplus.pl). Dobrą podstawą do wspólnego stworzenia tego rodzaju kwalifikacji są materiały zawarte w modelowym programie pt. „TUR plus. Modelowy program doskonalenia zawodowego poprzez praktyki w przedsiębiorstwach dla nauczycieli/ek przedmiotów zawodowych o profilu hotelarskim i turystycznym” - w odniesieniu do touroperatora, pracowników agencji turystycznej, pracowników sektora hotelarskiego. Cały model także opiera się z założenia na formie otwartej, tzn. może być uzupełniany, modyfikowany, aktualizowany i wykorzystywany w praktyce, również tylko w częściowym zakresie. Zarówno uczestnicy projektu „TUR plus”, jak i osoby/instytucje, które zapoznają się/zapoznały z ww. modelem, mogą zgłaszać swoje uwagi i ewentualne rekomendacje na forum internetowym projektu <http://turplus.pl/forum-s97.html>.

- Rozszerzanie za pośrednictwem internetu (m. in. wspomnianych baz danych etc.) instytucji/osób nawiązujących przedmiotową współpracę. Celowym byłoby zwłaszcza tworzenie w oparciu o Internet, sieci współpracy, które zrzeszałyby większą liczbę instytucji oraz osób, zwłaszcza w kontekście efektywizacji wymiany informacji, wiedzy oraz dobrych praktyk.

4. Rekomendacje dotyczące metod i form wdrażania rozwiązań wypracowanych jako efekt realizacji projektu „TUR plus za pośrednictwem form kontaktu bezpośredniego między nauczycielami zawoduszkolami zawodowymi i reprezentantami przedsiębiorstw/przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim

- Organizowanie spotkań informacyjno-szkoleniowych w:

- przedsiębiorstwach o profilu turystyczno-hotelarskim – w celu aktualizowania wiedzy w zakresie najnowszych tendencji w przedmiotowej branży. Istotnym elementem tego rodzaju spotkań powinno być

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

zapoznanie przedstawicieli środowiska nauczycieli zawodu ze sposobem zarządzania w firmie zasobami ludzkimi, zwłaszcza w perspektywie rozwoju tych zasobów;

- w szkołach zawodowych - w celu zapoznania przedstawicieli branży turystyczno-hotelarskiej z realiami procesu kształcenia zawodowego w przedmiotowym zakresie, z profilem zawodowym uczniów, potencjałem w zakresie zasobów ludzkich, jakim dysponuje dana szkoła.

Ww. spotkania miałyby charakter wzajemnej, dynamicznej weryfikacji, która pozwoliłaby w efekcie na wypracowanie wspólnych stanowisk/zasad działania w przedmiotowym zakresie.

- Angażowanie pracownika danego przedsiębiorstwa do prowadzenia praktycznych zajęć w szkole – nie tylko pod kątem aktualizacji stanu wiedzy i umiejętności nauczycieli i uczniów, ale także w celu bezpośredniego zapoznania się przez samego pracownika z realiami procesu kształcenia zawodowego w szkole i możliwości ewentualnego wpływu na ten proces. Ten rodzaj współpracy jest szczególnie istotny, ponieważ w przyszłości dane przedsiębiorstwo, znając konkretne warunki, w jakich realizowany jest proces kształcenia zawodowego, może przedstawiać danej szkole szczegółowe rozwiązania/propozycje (np. wspólne opracowanie modelowych tzw. „ścieżek karier”, uwzględniających specyficzne uwarunkowania edukacji zawodowej w danej szkole i oczekiwań/potrzeb przedsiębiorstwa z perspektywy zarządzania zasobami ludzkimi), dotyczące profilowania procesu kształcenia zawodowego – pod kątem kształcenia potencjalnych pracowników przedsiębiorstwa.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

IV.

Rekomendowane modelowe kwestionariusze do wypełnienia przez odpowiedzialnych za współpracę przedstawicieli szkoły zawodowej i przedsiębiorstwa o profilu turystyczno-hotelarskim – na początku nawiązania współpracy oraz podczas jej realizacji

Kwestionariusz informacyjny

Wypełnienie poniższego kwestionariusza (udzielenie konkretnych odpowiedzi na poniższe pytania) przez obie z zainteresowanych współpracą stron, a następnie skonfrontowanie jego wyników, ma służyć precyzyjnemu ustaleniu możliwości współpracy, jej zasad oraz celów.

<i>Lp.</i>	<i>Pytanie</i>	<i>Miejsce na odpowiedź</i>
1.	<i>Czy Państwa Instytucja/jej przedstawiciele/pracownicy nawiązali już przedtem i realizowali jakąś formę współpracy między szkołą zawodową i przedsiębiorstwem o profilu turystyczno-hotelarskim? Jeśli tak, to w jakiej formie i przez jaki okres czasu? Jakie były konkretne rezultaty tej współpracy?</i>	
2.	<i>Czy Państwo dysponują już planem projektowanej właśnie współpracy? Jeśli tak, to prosimy o jego załączenie i/lub streszczenie w niniejszym kwestionariuszu</i>	
3.	<i>Proszę przedstawić motywację, która spowodowała zainteresowanie z Państwa strony współpracą</i>	
4.	<i>Jakie formy współpracy mogą Państwo zaproponować?</i>	
5.	<i>Jaki jest główny cel oraz cele szczegółowe tej współpracy</i>	

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<i>z Państwa perspektywy?</i>	
6.	<i>Jakie zasoby/środki etc. są Państwo w stanie zaproponować w celu realizacji współpracy, w tym: - zasoby ludzkie; - bezkosztowe użyczenie infrastruktury, sprzętu etc.; - środki finansowe; - inne?</i>	
7.	<i>Na jaki okres czasu – w perspektywie krótko czy długodystansowej, planują Państwo rozwój współpracy?</i>	
8.	<i>Jakich miękkich i twardych rezultatów tej współpracy Państwa się spodziewacie/oczekujecie?</i>	
9.	<i>Czy planujecie Państwo zaangażowanie do tej współpracy również inne instytucje? Jeśli tak, to jakie/w jakim celu/na jakim etapie realizacji współpracy?</i>	
10.	<i>Czy chcielibyście Państwo skodyfikować tę współpracę w jakiejś określonej formie prawnej, np. umowie o współpracy? Jeśli tak, to jakiej?</i>	

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Kwestionariusz ewaluacyjny

Wypełnienie poniższego kwestionariusza (udzielenie konkretnych odpowiedzi na poniższe pytania) przez obie ze współpracujących ze sobą stron, a następnie skonfrontowanie jego wyników, ma służyć precyzyjnemu ustaleniu dotychczasowego przebiegu i jakości współpracy oraz jej ewentualnej weryfikacji

	<i>Pytanie</i>	<i>Miejsce na odpowiedź</i>
1.	<i>Czy przebieg dotychczasowej współpracy jest dla Państwa Instytucji/jej przedstawicieli/pracowników satysfakcjonujący; zgodny z pierwotnymi oczekiwaniami?</i>	
2.	<i>Który z elementów/etapów współpracy uważają Państwo za najlepsze, a który za najmniej udany? Dlaczego?</i>	
3.	<i>Czy podział kompetencji między partnerów współpracy był właściwy i czy partner dobrze wypełniał powierzoną mu funkcję/realizował przydzielone zadania?</i>	
4.	<i>Czy zakres merytoryczny dotychczasowej współpracy przyniósł oczekiwane rezultaty? Jakie? Jeśli takich rezultatów nie przyniósł, to prosimy o wyjaśnienie, co wg Państwa było tego powodem?</i>	
5.	<i>Czy zastosowane podczas realizacji projektu rozwiązania techniczne, organizacyjne i logistyczne były zadawalające – spełniły swoją rolę?</i>	
6.	<i>Czy na tym etapie realizacji projektu zostały osiągnięte zakładane przez Państwa rezultaty?</i>	
7.	<i>Jakie elementy współpracy powinny zostać zmodyfikowane/całkowicie zmienione etc.?</i>	

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

V.

Najbardziej rozpowszechnioną, a w wielu przypadkach także jedyną formą przedmiotowej współpracy między szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim pozostają formy praktycznej nauki zawodu w przedsiębiorstwach, adresowane dla uczniów szkół zawodowych. Korzyści płynące z tego rodzaju współpracy dla wszystkich zainteresowanych stron poddają się dość przejrzystemu zdefiniowaniu, ale trudniej już w tym zakresie o specyfikację niedostatków tego rodzaju formy współpracy i konkretne rozwiązania, których celem jest takich niedostatków zniwelowanie.

Uczniom szkół zawodowych realizacja tego rodzaju formy współpracy pozwala na:

- Zweryfikowanie zdobytej w szkole głównie wiedzy teoretycznej z aktualnymi formami praktyki zawodowej i co za tym idzie – zdobycie oraz rozwinięcie swoich kompetencji zawodowych.

Często praktyki zawodowe realizowane przez uczniów nie mają wystarczająco przejrzystych założeń merytorycznych oraz nie odpowiadają wymaganiom logistycznym i technicznym, jakie determinują wykonywanie zawodu w branży turystycznej i hotelarskiej. W związku z tym nierzadko takie praktyki nie są formą stażu zawodowego, a jedynie stanowią wsparcie dla personelu przedsiębiorstwa. W tym kontekście współpraca między szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami o profilu turystyczno-hotelarskim powinna polegać m. in. na przejrzystym i konkretnym ustaleniu stanowiska pracy, na jakim powinien realizować praktykę uczeń, a także zdefiniowaniu zadań, które powinien on wykonywać. Istotną pomocą w tym zakresie może stanowić model pt. „TUR plus. Modelowy program doskonalenia zawodowego poprzez praktyki w przedsiębiorstwach dla nauczycieli/ek przedmiotów zawodowych o profilu hotelarskim i turystycznym”- produkt realizacji projektu, ponieważ zawiera on merytoryczne, techniczne oraz praktyczne aspekty odbywania praktyki zawodowej w branży o profilu turystyczno-hotelarskim. Zgodnie z zamierzeniami autorów tego modelu, sposób realizacji takiej praktyki przez nauczycieli zawodu był/może być w dużej mierze wariantowo zbieżny z praktyką realizowaną przez ucznia.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- Jeżeli przewiduje to praktyka – bezpośrednia konfrontację z klientem, co jest czynnikiem szczególnie istotnym w zawodach o profilu turystyczno-hotelarskim (specyfika aspektów kulturowych, socjologicznych i psychologicznych zawodu).

Nierzadko praktykujący zawodowo uczniowie nie są dopuszczani przez organizatorów praktyk do bezpośredniego kontaktu z klientem (częściej ma to miejsce w przedsiębiorstwach o ogólnym profilu turystycznym niż np. hotelach). Dzieje się tak głównie z powodu ryzyka finansowego, związanego z poziomem/efektywnością świadczonych usług, na jakie nie chce się narażać przedsiębiorca, angażując do samodzielnego wykonania określonych zadań ucznia szkoły zawodowej. Jednak należy wyraźnie podkreślić, że specyfika zawodów o charakterze turystyczno-hotelarskim, jest w dużej mierze oparta właśnie na takim bezpośrednim kontakcie z klientem: bez tego kontaktu realizacja większości zleceń w przedmiotowym zakresie staje się po prostu niemożliwa. W związku z tym współpraca na linii szkoła/nauczyciel zawodu – przedsiębiorca/organizator praktyk musi uwzględnić aspekt samodzielnego wykonywania zleceń przez praktykanta. Również w kontekście tej problematyki rozwiązanie oferowane przez ww. model oraz jego rzeczywiste przełożenie w miejscu w miejscu odbywania praktyki, jest rozwiązaniem celowym i efektywnym w odniesieniu do praktyk realizowanych przez uczniów. Relacja praktykant-opiekun merytoryczny opiera się nie na relacji praktykant-mentor, co na współpracy praktykant i jego merytorycznego opiekuna. Oznacza to, że praktykant stopniowo zaczyna wykonywać samodzielnie większość zadań, jedynie pod kontrolą i we współpracy z opiekunem. W związku z tym współpraca w tym zakresie między szkołami zawodowymi i przedsiębiorstwami w branży turystyczno-hotelarskiej musi opierać się także na precyzyjnym, wspólnym określeniu charakteru i form realizacji relacji zawodowej między uczniem i jego opiekunem z ramienia przedsiębiorstwa. W celu efektywizacji podmiotowych działań celowym byłoby cykliczne organizowanie przez daną szkołę i zainteresowane przedsiębiorstwa spotkań nauczycieli zawodu z przedsiębiorstwami, z aktywnym udziałem uczniów, którzy zarówno mają już doświadczenie w zakresie realizacji praktyk w branży turystyczno-hotelarskiej, jak i dopiero zamierzają takie praktyki zrealizować.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- *Możliwość praktycznego ukształtowania cech zawodowych, związanych z koniecznością mobilności zewnętrznej i wewnętrznej, która coraz wyraźniej determinuje, a nawet warunkuje efektywność wykonywania zawodu o profilu turystyczno-hotelarskim.*

Na przeszkodzie do ukształtowania takich cech u ucznia stoi niejednokrotnie fakt odbywania przez niego praktyki w pobliżu siedziby szkoły/miejsca zamieszkania. Taki stan rzeczy ma oczywiście swoje uzasadnienie (związane między innymi z dostępnością, oszczędnością czasu), ale nie powinno ono stanowić elementu determinującego wybór przedsiębiorstwa, w którym odbywa się praktyka. Poza względami stricte merytorycznymi, o wyborze takiego miejsca powinna decydować również czynniki aktywizujące działania zawodowe ucznia. Na obecnym rynku pracy w zakresie turystyki i hotelarstwa jednym z priorytetów jest gotowość pracownika do szeroko rozumianej mobilności – zarówno terytorialnej, jak i tej związanej ze zmianą kontekstów – merytorycznych, kulturowych etc. Z tego też powodu elementem kształcenia poprzez praktykę zawodową ucznia powinno stanowić postawienie go wobec konieczności konfrontacji zawodowej z innym/odmiennym środowiskiem pracy i związanymi z tym nowymi wyzwaniami. Odbywanie praktyki nawet w innym rejonie niż rejon szkoły/miejsca zamieszkania, powoduje „kreatywny przymus” zaadaptowania się do nowych warunków i bez wątpienia procentuje w przyszłości większą otwartością, elastycznością oraz ostatecznie efektywnością zawodowa (znacznie zwiększa szanse na zatrudnienie). Potwierdzają to doświadczenia z realizacji projektu „TUR plus” w zakresie praktyk dla nauczycieli zawodu: jednym z ich elementów była także konieczność konfrontacji z nowym środowiskiem pracy-praktyki, którego charakter był często warunkowany także przez specyfikę turystyczno-hotelarską innego regionu, województwa etc.

- *Często podczas realizacji praktyki w przedsiębiorstwie odbywa się naturalny (bo realizowany w „naturalnym środowisku pracy”) proces weryfikacji preferencji zawodowych ucznia. Z punktu widzenia rynku pracy, dokonanie takiej praktycznej weryfikacji przed ewentualnym zatrudnieniem ucznia-pracownika, ma ogromne znaczenie, ponieważ w sposób bezpośredni wpływa przede wszystkim efektywności procesu zatrudnienia oraz jakości świadczonych usług w zakresie turystyki i hotelarstwa. Nie*

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

bez znaczenia jest także możliwość „negatywnej weryfikacji”, włącznie z rezygnacją przez ucznia z kierunku kształcenia/próba przekwalifikowania się – wówczas taka „negatywna weryfikacja” dokonuje się podczas praktyki, a nie w procesie wykonywania zawodu jako pracownik (pozwala to uniknąć wielu niekorzystnych sytuacji - zarówno dla pracodawcy, pracownika, jak i ostatecznie potencjalnych klientów).

Podczas realizowanych przez uczniów praktyk zawodowych rzadko dopuszcza się możliwość ww. „negatywnej weryfikacji”. Przyjmuje się bowiem, że wybrany przez danego ucznia kierunek kształcenia determinuje jego zawodowe wybory, właściwie nie dopuszczając możliwości zmian, czy wprost – rezygnacji. Dlatego też kontent praktyk zawodowych najczęściej nie zawiera elementów kształcenia, które jasno wskazywałyby na trudności, a nawet sytuacje krytyczne, które stanowią nieodłączny element wykonywania zawodu o profilu turystyczno-hotelarskim. Dzieje się tak również dlatego, że branża turystyczno-hotelarska traktowana jest jako „miękką” – taka, w której praca niesie ze sobą niewiele problemów/zagrożeń. Wydaje się, że pogląd taki jest nieadekwatny do sytuacji panującej w rzeczywistości na turystyczno-hotelarskim rynku pracy, gdzie obok wyjątkowo rygorystycznych mechanizmów konkurencji (realnej i związanej z procesem „wirtualizacji branży”), coraz większych obciążeń związanych z dotarciem do klienta i jego zdobyciem, wciąż rosną zewnętrzne zagrożenia, związane z niespokojną dynamiką rozwoju współczesnej Europy i świata. W takim kontekście praktyki zawodowe powinny także stanowić weryfikator przydatności ucznia do wykonywania zawodu – m. in. poprzez umożliwienie mu wykonywania zadań nie tylko standardowych, ale również takich, które niosą ze sobą konkretne trudności-wyzwania. Modelowy program pt. „TUR plus. Modelowy program doskonalenia zawodowego poprzez praktyki w przedsiębiorstwach dla nauczycieli/ek przedmiotów zawodowych o profilu hotelarskim i turystycznym” zawiera taki właśnie aspekt. Realizatorzy projektu zgodnie zwrócili uwagę na fakt, że jego zakres-przydatność będzie z czasem się poszerzać. Stąd już dziś współpraca w tym zakresie między przedsiębiorstwami i szkołami zawodowymi powinna ten element uwzględnić.

- Zdobycie w praktyce umiejętności w zakresie współpracy z potencjalnym pracodawcą. Tego rodzaju kompetencje są szczególnie istotne w zakresie procesów negocjacyjnych, które poprzedzają przyjęcie

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

pracownika do pracy, a jakich zazwyczaj nie posiadają (nie zostają one wykształcone w trybie edukacji szkolnej) uczniowie/absolwenci szkół zawodowych.

W wielu przypadkach praktyki nie uwzględniają ww. aspektu. Wynika to przede wszystkim stąd, że relacja podczas realizacji praktyk przez uczniów na nadzorze, a nie współpracy z opiekunem z ramienia przedsiębiorstwa. Dlatego też proponowana wcześniej i przetestowana podczas realizacji praktyk dla nauczycieli zawodu w ramach projektu „TUR plus”, relacja praktykant-opiekun merytoryczny, oparta na związku współpracy, wydaje się w tym aspekcie najlepszym rozwiązaniem. Zakłada ona bowiem wspólne osiągnięcie realnych (rzeczywiście istniejących z punktu widzenia przedsiębiorstwa) celów i oparta na współpracy realizację zadań. To z kolei automatycznie wprowadza „czynnik negocjacyjny”, którego znajomość i umiejętne stosowanie jest jedną z najistotniejszych kompetencji na rynku hotelarsko-turystycznym.

- Uzyskanie konkretnych umiejętności w wymiarze współdziałania z innymi osobami w naturalnym środowisku pracy. Jedną z głównych przyczyn nieefektywnego i niskiego pod względem jakości wykonywania swojego zawodu jest brak wyuczonych i zweryfikowanych kompetencji w zakresie szeroko rozumianej współpracy. Tego rodzaju umiejętności mają fundamentalne znaczenie w przypadku wykonywania zawodu o profilu turystyczno-hotelarskim, ponieważ zasadniczą część wykonywanej pracy opiera się tutaj na kontakcie oraz współpracy z innymi osobami.

Uczeń, który odbywa praktykę w przedsiębiorstwie o profilu turystyczno-hotelarskim, zazwyczaj pełni funkcję pomocniczą i nie jest mu zlecane wykonywanie zadań, których realizacja wymaga ze strony pracowników zaangażowania grupowego lub współpracowników/kontrahentów etc. W związku z tym często podczas praktyki zawodowej nie ma możliwości nabycia i rozwinięcia jednej z podstawowych kompetencji w turystyce i hotelarstwie związanej ze współpracą. Wydaje się, że praktyczne wzięcie pod uwagę zasadniczo wszystkich ww. które są jednym z efektów realizacji praktyk przez nauczycieli zawodu w ramach projektu „TUR plus”, pozwala na rozwinięcie u ucznia przedmiotowych kompetencji.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- Uzyskanie większej szansy na znalezienie miejsca pracy po zakończeniu procesu edukacji. Jak podkreślają przedsiębiorcy – jest to związane z m. in. z faktem, że uczeń, który zrealizował praktykę zazwyczaj nie wymaga lub wymaga tylko w niewielkim stopniu przeszkolenia w miejscu pracy. Ponadto niejednokrotnie brak takiej konieczności i oszczędności finansowe/czasowe po stronie pracodawcy z tym związane przekładają się na większą gotowość do zatrudnienia takiej osoby, a czasem nawet na jej wyższe zarobki.

